

## Рецензія на монографію Н. Є. Дмітренко “Автономне навчання професійно орієнтованого англomовного спілкування майбутніх учителів математики” (2020)

Рецензована монографія є новітнім комплексним дослідженням проблеми автономного навчання майбутніх учителів математики професійно орієнтованого англomовного спілкування, актуальність якого зумовлена необхідністю підготовки нової генерації педагогів, які не лише вільно володіють професійно орієнтованим спілкуванням, а й активно здійснюють іншомовну міжкультурну комунікацію. Запропонована авторкою концепція створення методичної системи автономного навчання професійно орієнтованого англomовного спілкування спрямована на вдосконалення процесу формування у майбутнього вчителя математики професійно орієнтованої англomовної комунікативної компетентності в процесі автономного навчання. Отже, актуальність і своєчасність цієї наукової розвідки не викликають жодних сумнівів.

Авторка виявляє глибоке й всебічне знання проблематики предмета аналізу, історії його вивчення, досконало володіє сучасними методами дослідження, що забезпечило вирішення поставлених завдань. Чітке бачення основних цілей дослідження, визначення конкретних підходів, спрямованих на подолання суперечностей між потребою у висококваліфікованих фахівців і недостатнім практичним розвитком мета-навчання (концепції “навчитися вчитися”), між необхідністю реалізації особистісно орієнтованого підходу в підготовці майбутніх учителів математики та відсутністю механізмів формування автономних індивідуальних освітніх траєкторій професійного самовдосконалення, між невідповідністю вимог до випускників вітчизняних закладів вищої освіти щодо володіння іноземною мовою та наявною організацією вивчення англійської мови для професійного спілкування в педагогічних закладах вищої освіти України уможливило створення стрункої архітектури праці.

Структурними компонентами монографії є передмова, три розділи, методичні рекомендації щодо реалізації автономного навчання майбутніх учителів математики професійно орієнтованого англomовного спілкування, висновки, список використаних джерел і додатки.

У **передмові** до монографії Н. Є. Дмітренко чітко обґрунтовує актуальність теми дослідження, здійснює аналіз наукової психолого-педагогічної й методичної вітчизняної та зарубіжної літератури, присвяченої дослідженню автономного навчання, визначає комплекс теоретичних і практичних завдань, які успішно розв’язує у відповідних розділах.

У першому розділі **“Теоретичні передумови автономного навчання професійно орієнтованого англomовного спілкування майбутніх учителів математики”** узагальнено наукові уявлення зарубіжних і вітчизняних дослідників про сутність процесу автономного навчання, ґрунтовно проаналізовано сучасний стан реалізації автономного навчання професійно орієнтованого англomовного спілкування, що дало змогу авторці сформулювати власне бачення професійно орієнтованого англomовного спілкування майбутніх учителів математики як вільного володіння англomовним мовленням, уміння говорити правильно, швидко й динамічно в процесі монологічного й діалогічного мовлення, добре розуміти прослухане чи прочитане.

Н. Є. Дмітренко акцентує увагу на тому, що процес автономного навчання професійно орієнтованого англomовного спілкування потребує усвідомлення явищ мови й мовлення, володіння всіма сторонами мовлення (фонетичною, граматичною, лексичною) й розвитку на цій основі вміння будувати зв’язне мовленнєве висловлювання, а також передбачає вдосконалення вмінь обирати найефективнішу стратегію мовленнєвої поведінки, розвиток усіх видів мовленнєвої діяльності (аудіювання, говоріння, читання, письма), умінь оцінювати інформацію, привертати увагу й організувати мисленнєву діяльність співрозмовника, здійснювати рефлексію процесу спілкування, володіти мовленнєвою культурою.

Значну теоретичну й практичну цінність становлять виокремлені авторкою етапи автономного навчання професійно орієнтованого англомовного спілкування, зокрема такі: підготовчий етап орієнтування й конкретизації навчального завдання; вибір мети й відповідного способу дії, який спонукає до виконання завдання; регуляції зусиль і планування самостійної роботи з виконання завдання; рефлексії й керування власною діяльністю.

З-поміж підходів, які відповідають сучасним освітнім вимогам до підготовки майбутнього вчителя математики, забезпечують розвиток професійно орієнтованої англомовної комунікативної компетентності, а також сприяють формуванню автономії студента в процесі вивчення англійської мови, Н. Є. Дмитренко цілком слушно виділяє особистісно орієнтований, компетентнісний і комунікативний. Саме ці підходи лежать в основі побудови методичної системи автономного навчання професійно орієнтованого англомовного спілкування майбутніх учителів математики.

У монографії висвітлено основні стратегії автономного навчання професійно орієнтованого англомовного спілкування майбутніх учителів математики, зокрема: 1) стратегії для подолання мовних і мовленнєвих труднощів володіння іноземною мовою (прямі стратегії): стратегії запам'ятовування, когнітивні стратегії, компенсаційні стратегії; 2) стратегії організації автономного навчання професійно орієнтованого спілкування іноземною мовою (непрямі стратегії): метакогнітивні, афективні й соціальні стратегії, виокремлення яких є вагомим здобутком дослідниці.

Авторкою монографії доведено, що на процес автономного навчання професійно орієнтованого англомовного спілкування впливає низка факторів, що поділяються на загальні (створення мовного середовища, використання якісних професійно орієнтованих навчальних матеріалів, застосування знань і досвіду опанування спеціальності рідною мовою, врахування внутрішніх процесів перероблення інформації) та індивідуальні (вік, мотивація і ставлення до предмета, врахування іншомовних здібностей, переважання логіко-математичного типу інтелекту студентів, врахування індивідуального навчального стилю). Авторка слушно зауважує, що врахування загальних й індивідуальних факторів впливу на процес автономного навчання професійно орієнтованого англомовного спілкування майбутніх учителів математики допоможе як у доборі навчального матеріалу, так і в організації освітнього процесу, сприятиме підвищенню його ефективності.

У другому розділі **“Концепція створення методичної системи автономного навчання професійно орієнтованого англомовного спілкування майбутніх учителів математики”** схарактеризовано структуру методичної системи професійно орієнтованого англомовного спілкування й визначено, що до її складу входять такі компоненти: цільовий (поєднання мети й системи завдань, комплексне вирішення яких забезпечує прогнозований результат), методологічний (визначає підходи й принципи побудови методичної системи), змістовий (описує предметний і процесуальний аспекти), технологічний (передбачає сукупність дій суб'єктів освітнього процесу, спрямованих на розвиток зазначеної компетентності, а також технології, методи, форми і засоби навчання) та результативний (діагностика, критерії, результат).

Авторка чітко й однозначно формулює мету автономного навчання професійно орієнтованого англомовного спілкування, яка полягає у формуванні й розвитку професійно орієнтованої англомовної комунікативної компетентності, визначає конкретний перелік знань, умінь і навичок, які необхідно сформулювати у майбутнього вчителя математики для ефективного здійснення автономного навчання професійно орієнтованої англомовної компетентності.

Цілком вмотивованими є виокремлені в монографії методичні принципи автономного навчання професійно орієнтованого англомовного спілкування майбутніх учителів математики, зокрема принцип особистісно орієнтованого навчання, принцип комунікативного професійного спрямування, принцип формування мовленнєвої компетентності та принцип автономного навчання.

На основі розробленої системи вправ і завдань для формування професійно орієнтованої англомовної комунікативної компетентності Н. Є. Дмітренко встановила, що оволодіння змістом навчання відбувається на двох етапах: початковому (перший рік навчання), метою якого є вдосконалення англомовної комунікативної компетентності з огляду на включення предметного змісту до соціального й професійно орієнтованого контексту, і просунутому (другий рік навчання), яким передбачено навчання професійно орієнтованого англомовного спілкування з урахуванням майбутньої професійної діяльності.

Вагомим внеском у сучасну теорію і практику автономного навчання професійно орієнтованого англомовного спілкування майбутніх учителів математики є розроблена авторкою класифікація тактичних навчальних технологій, здійснена за різними критеріями: за домінантним методом і принципом організації навчання (проблемне навчання, контекстне навчання, проектне навчання, навчання критичного мислення), за основними формами організації навчального процесу (модульне навчання, проведення практичних занять, організація самостійної навчальної діяльності), за основними засобами навчання (мовне портфоліо, різнорівневі професійно орієнтовані тексти, електронний посібник).

У третьому розділі **“Методика автономного формування у майбутніх учителів математики професійно орієнтованої англомовної комунікативної компетентності”** детально розглянуто модель організації автономного навчання професійно орієнтованого англомовного спілкування, у структурі якої виділено три блоки: змістовий, процесуальний та організаційний; визначено особливості автономного формування професійно орієнтованої англомовної компетентності в аудіюванні, говорінні, читанні й письмі.

Н. Є. Дмітренко аргументовано доводить, що автономне формування професійно орієнтованої англомовної комунікативної компетентності майбутніх учителів математики в аудіюванні, говорінні, читанні й письмі передбачає цілеспрямоване й усвідомлене планування діяльності, здатність самостійно встановлювати взаємозв'язок між попередньо вивченим і новим навчальним матеріалом; здатність здійснювати “моніторинг” власного навчання, контроль відповідності завдання отриманому результату; здатність структурувати й переструктурувати накопичені знання; гнучкість і варіативність у застосуванні накопиченого життєвого досвіду, досвіду вивчення іноземних мов, а також досвіду навчання англійської мови (різноманітних способів і прийомів).

На особливе схвалення заслуговують запропоновані в монографії зразки різних груп вправ до кожного з видів мовленнєвої діяльності (аудіювання, читання, говоріння й письма), автономне виконання яких сприяє формуванню у майбутніх учителів математики професійно орієнтованої англомовної комунікативної компетентності на належному рівні.

Чітко й лаконічно сформульовані методичні рекомендації й висновки відображають усі концептуальні положення наукового дослідження авторки. Джерельна база монографії налічує 700 найменувань, що представлені працями вітчизняних і зарубіжних науковців.

У додатках наведено класифікації навчальних стратегій і прийомів їх застосування; анкети для визначення готовності студентів до автономного навчання, рівня їхньої компетентності в автономному навчанні, індивідуального навчального стилю, репертуару стратегій, а також фрагменти занять і тренінгів з автономного навчання.

Рецензоване наукове дослідження характеризується логічною стрункістю, концептуальною цілісністю, самостійністю виконання й глибоким проникненням у суть досліджуваної проблеми. Всі теоретичні положення монографії переконливо аргументовано, проілюстровано схематичним і табличним матеріалом, зразками вправ і завдань.

Монографія Н. Є. Дмітренко призначена насамперед для викладачів і студентів закладів вищої освіти, аспірантів і докторантів, а також широкого кола освітян, які досліджують проблему автономного навчання професійно орієнтованого англомовного спілкування.

Беззаперечною є наукова новизна проведеного дослідження, що засвідчує високий професійний рівень авторки, її обізнаність і сучасне бачення найскладніших і найважливіших аспектів методики навчання англійської мови для фахівців математичного профілю. Вважаю, що методика навчання англійської мови збагатилася науковою розвідкою, яка заслуговує на високу оцінку й відкриває нові перспективи для подальших наукових досліджень.

Рецензент –  
доктор педагогічних наук, доцент,  
декан факультету перекладознавства,  
професор кафедри англійської і  
німецької філології та перекладу  
імені професора І. В. Корунця  
Київського національного  
лінгвістичного університету

Л. Я. Зеня